

I.

Zpráva o situaci v oblasti migrace ke dni 31. ledna 2017

Tento materiál byl vytvořen Ministerstvem vnitra v rámci plnění usnesení vlády ze dne 12. října 2015 č. 824, kterým se mění usnesení ze dne 29. července 2015 č. 621, o Strategii migrační politiky České republiky a Komunikační strategii České republiky k migraci. Členům vlády je zpráva předkládána každých 14 dní a poskytuje jim aktuální informace vztahující se k období uplynulému od předložení poslední zprávy.

1. Situace v České republice

Pokračující migrační vlna se i ve druhé polovině ledna 2017 vyhýbá České republice, na jejímž území jsou ve spojitosti s migrační krizí zjišťováni pouze jedinci či malé skupiny migrantů.

V období od 16. do 31. ledna 2017 bylo v České republice evidováno celkem 91 žádostí o mezinárodní ochranu. Nejvíce žádostí o mezinárodní ochranu podali státní příslušníci **Ukrajiny**, konkrétně **29 žádostí**. Dalšími v pořadí byli žadatelé ze **Sýrie (14)**, **Arménie (11)** a **Ázerbájdžánu (5)**.

V rámci tranzitní nelegální migrace bylo od počátku posílených opatření vyhlášených dne 17. června 2015 do konce sledovaného období zjištěno **3 822 osob**. V období od 16. do 31. ledna 2017 byly zjištěny **4 případy tranzitní nelegální migrace**. Mezi zjištěné jedince patřili občané **Ruska (2)**, **Guinei (1)** a **Pobřeží Slonoviny (1)**. Ke 3 zjištěním došlo v Jihomoravském kraji, k 1 v Ústeckém kraji. Ve sledovaném období nebyla mezi příchozími zjištěna žádná žena, ani žádné děti do 15 let. Všechny zjištěné osoby cestovali do Německa (4).

V zařízeních pro zajištění cizinců pobývalo k 31. lednu 2017 celkem 65 osob. V ZZC Bělá Jezová bylo k tomuto datu zajištěno 12 osob, v ZZC Vyšší Lhoty 148 osob a v ZZC Balková 35 osob. Mezi hlavní zajištěné státní příslušnosti v českých ZZC momentálně patří **občané Ukrajiny (24)**, **Vietnamu (10)**, **Pákistánu (8)** a **Moldavska (3)**. V současné době se v českých ZZC nachází 11 žen (ZZC Bělá Jezová).

2. Situace v Evropské unii

Řecko a vývoj na západo-balkánské migrační trase

Od začátku roku do 29. ledna 2017 byl zaznamenán příchod celkem 1203 osob (statistika UNHCR). Situaci na západo-balkánské trase se díky jednotlivým opatřením přijatým v prvních měsících roku 2016 podařilo stabilizovat a z velké části tak zamezit nekontrolovanému pohybu migrantů podél této trasy dále do EU. Klíčovou úlohu sehrálo **společné prohlášení členů Evropské rady a tureckého premiéra z 18. března 2016**, ale také faktické omezení průchodnosti trasy (zejména díky uzavření hranice mezi Řeckem a Makedonií).

Prohlášení EU/Turecko se nadále těší obecné podpoře členských států a plní svůj ultimátní účel, situaci v regionu však lze nadále považovat za potenciálně kritickou, zejména s přihlédnutím na několik křehkých faktorů jak samotné spolupráce s Tureckem, tak všeobecné situace v regionu.

Problematické a neefektivní nadále zůstává navrácení osob z Egejských ostrovů – k 31. lednu 2017 bylo **navráceno pouhých 865 osob** (z toho pouze 154 Syřanů). Společné prohlášení přitom předpokládá, že EU z Turecka přesídlí jednoho Syřana za jednoho vráceného Syřana, který přicestoval nelegálně na Egejské ostrovy (k 31. lednu 2017 bylo **přesídleno do EU už celkem 2957 syrských uprchlíků** - nejvíce do Německa (1213) a Nizozemska (507)). Neefektivita tohoto mechanismu je způsobena především povinností vyplývající z evropského azylového *acquis* posoudit žádost o azyl všech osob, které o ni na řeckých ostrovech požádají. Žadatele tak nelze vrátit zpět až do konečného vyřízení jejich žádosti (včetně odvolání). Drtivá většina osob vrácených do

Turecka se tak rekrutuje z kategorie osob, které v Řecku o azyl nepožádaly, resp. z osob, které dobrovolně požádaly o návrat. Naopak majorita osob přibývajících na Egejské ostrovy o azyl požádala a není proto možné je proti jejich vůli vrátit až do konečného (druhoinstančního) rozhodnutí o jejich žádosti.

Udržitelné provádění dohody dále potenciálně komplikuje vnitropolitické dění v Turecku po neúspěšném červencovém puči, od kterého v zemi platí stav nouze (naposledy prodloužen 3. ledna 2017 na 90 dní) doprovázený mohutnými čistkami ve státní správě. Turecko navíc i nadále odmítá změnu svého proti-teroristického zákona, jehož revize je však jednou ze sedmi nesplněných podmínek pro úspěšné dokončení vyjednávání o **vízové liberalizaci**. I přes to, že po několika odkladech se stal konec roku 2016 mezním termínem pro splnění tohoto závazku ze strany EU, k zahájení procesu, který by vedl k odstranění vízové povinnosti, stále nedošlo. Problémem je i nedostatečná podpora tohoto procesu napříč členskými státy EU. S cílem předejít/ulevit případnému politickému tlaku při odstraňování vízové povinnosti navrhla Evropská komise doplnit společné vízové *acquis* o tzv. **suspenzivní mechanismus**, který by měl usnadnit znovuzavedení víz ve vymezených případech (k dohodě o podobě mechanismu mezi Radou a Evropským parlamentem bylo dosaženo 7. prosince v prvním čtení). Diskuse nad další podmínkou, tj. nad **pokračováním přístupových jednání**, se stala velice aktuální zejména v posledních týdnech roku 2016 v návaznosti na vydání očekávaného právně nezávazného usnesení Evropského parlamentu, který vyzývá k dočasnému pozastavení přístupových rozhovorů s Tureckem. To se setkalo s velice ostrou kritikou prezidenta Erdogana, který pohrozil opětovným otevřením tureckých hranic pro nelegální migraci do EU. Předseda Evropské rady Donald Tusk se v návaznosti nechal slyšet, že by rád v prvních měsících roku 2017 uspořádal summit EU-Turecko s cílem vést politickou debatu o nejpálčivějších tématech.

Z celkového příslibu 3 mld. EUR již Evropská komise v rámci **nástroje pro uprchlíky v Turecku** alokovala 2.2 mld. EUR pro období 2016-2017 (do současné doby bylo vyplaceno okolo 748 mil. EUR).

Uzavření západobalkánské trasy, neefektivita navracení migrantů a pomalé provádění relokací **vytváří trvalý tlak na Řecko**, které na svém území hostí přes 62 000 migrantů (dle statistik IOM). Situace je kritická především na řeckých ostrovech, kde nejsou vytvořeny dostatečné ubytovací kapacity, což se, mimo jiné, negativně podepisuje především na bezpečnostní situaci v hotspotech. Několik členských států s ohledem na situaci dokonce dočasně zastavilo vysílání svých národních expertů do hotspotů ze strachu o jejich bezpečnost. **K 31. lednu 2017 pobývalo na ostrovech 14 949 osob při kapacitě pouhých 8 800 míst**. Řecká strana se celkovou situací snaží řešit prostřednictvím přijetí nejrůznějších opatření, vč. nové legislativy, avšak tato snaha se stále potřebně nepromítá v praxi. Krizovou situaci na ostrovech ještě více zhoršují zimní měsíce, kdy vyplývá najevo celková nepřipravenost Řecka situaci řešit. Evropská komise jako řešení navrhuje především urychlení zpracování žádostí o azyl a navýšení počtu odvolacích komisí, které by byly schopny efektivněji přijímat rozhodnutí a pomohly tak plynulé implementaci návratů dle schématu 1:1.

V důsledku uzavření řecko-makedonské hranice a prohlášení EU-Turecko došlo též **ke zvýšenému migračnímu tlaku na hranici Turecka s Bulharskem**, kterému již pod hlavičkou Frontex/EBCG byla poskytnuta pomoc při dohledu nad státními hranicemi. Další alternativní trasy pro migraci přes Albánii jsou (zejména díky špatné přístupnosti) využívány spíše sporadicky.

Itálie a vývoj na centrální středomořské trase

Zatímco rok 2016 se na východní středomořské trase nesl v duchu mohutného poklesu příchodů, **situaci na centrální středomořské trase** (s Itálií jako vstupním bodem) se vyřešit stále nepodařilo. Trasa tak zůstává nadále velice aktivní (v roce 2016 byl dokonce zaznamenán historický rekord). Smíšené migrační toky jsou na této trase složeny jinak než v případě východo-středomořské trasy - drtivá většina příchozích nemá nárok na udělení mezinárodní ochrany v EU.¹ Jedním z hlavních důvodů zvýšené míry zneužívání této trasy k nelegální migraci do EU jsou patrně posílené námořní operace (*search and rescue*) nevládních organizací u severoafrického pobřeží, které motivují převaděče vysílat na moře více migrantů, protože existuje záruka jejich záchrany a převozu na evropskou pevninu. Motivací též zůstává **neschopnost EU a jejích členských států vracet do zemí původu (nebo tranzitu) nelegální migranty**. Žádost o azyl tak nelegálním migrantům slouží, ať už do EU vstoupí s jakoukoliv motivací, k (přínejmenším dočasné) legalizaci jejich pobytu na území EU/Schengenu. Ve svém sdělení „Akční plán EU v oblasti navracení“ ze září 2015 EK konstatovala, že podíl realizovaných návratů nelegálních migrantů z EU do třetích zemí činí pouhých 40%, v případě afrických zemí pak méně než 30%.

S ohledem na vytíženost trasy se pozornost postupně stáčí ke snahám řešit situaci v tranzitních severoafrických státech – zejména v Libyi odkud bylo v roce 2016 uskutečněno 90% všech vyplutí směrem do Itálie - a celkově k vnějším aspektům migrace, jež by se měly stát hlavním tématem neformálního summitu předsedů vlád členských států EU, který se uskuteční dne 3. února 2017 ve Vallettě. Evropská komise při této příležitosti představila společné sdělení „*Migrace na trase přes centrální Středomoří. Řízení toků, záchrana životů.*“, kde navrhla několik opatření ke stabilizaci situace na této trase. Komise identifikuje jako klíčové především posílení kapacit libyjské pobřežní stráže, což by mělo vést ke snížení počtu vyplutí a zároveň přispět k záchraně životů (prostřednictvím operace EUNAVFOR Sophia, programu Seahorse, apod.). K prosazení udržitelného řešení dále předpokládá posílení boje proti převaděčům, realizaci misí a projektů na podporu zlepšení řízení migračních toků přes jižní hranici Libye, posílení systému ochrany osob nacházejících se v Libyi (včetně přesídlování uprchlíků do EU a asistenci při navracení migrantů bez nároku na udělení mezinárodní ochrany zpět do země původu) a v neposlední řadě investice do prohloubení spolupráce s partnery v regionu – Egypt, Tunisko a Alžírsko – aby došlo k prevenci možného přesunu migračních toků do jedné z těchto sousedních zemí.

Jednotlivá dílčí opatření k řešení situace v centrálním Středomoří vycházející z Evropského programu pro migraci (květen 2015) podpořeného Vallettským summitem k migraci (listopad 2015) jsou prosazována též prostřednictvím tzv. **Partnerského rámce se třetími zeměmi** (červen 2016), který předpokládá posílenou spolupráci s relevantními třetími zeměmi, kdy právě otázka migrace je vymezena jako ústřední téma dialogu. Evropská služba pro vnější činnost ve spolupráci s Komisí a za přispění členských států v současné době vyjednává tzv. kompakty se čtyřmi klíčovými zeměmi původu migrace (Nigérie, Mali, Senegal, Etiopie) a jednou zemí tranzitu (Niger). Dosavadní výsledky snažení jsou průběžně hodnoceny Evropskou komisí, která ve své poslední prosincové zprávě ocenila zejména fakt, že migrační kompakty s třetími zeměmi již nabývají konkrétních kontur (postupně se daří prosazovat dobrovolné návraty, zemím se podařilo zatknout několik pašeráků a zabavit jejich vozidla, došlo

¹ Hlavní národnosti představují občané Nigérie, Eritrey, Guiney, Pobřeží Slonoviny a Gambie.

k poklesu migračních toků, apod.). Dosažené výsledky se však liší země od země, kdy nejpozitivněji se snažení odrazila ve vztahu k Nigeru, avšak v např. v případě Etiopie jsou konkrétní pozitivní dopady velice těžko identifikovatelné. Tato forma spolupráce má širokou podporu napříč EU, což dokládá poslední prosincový summit Evropské rady, kde vrcholní představitelé členských států uvítali dosažené výsledky a vyzvali k pokračování snažení v této oblasti. Implementace partnerství by se mohla v roce 2017 rozšířit i na další klíčové země (např. Egypt) – Evropská komise se v tuto chvíli snaží identifikovat nástroje, prostřednictvím kterých by jednotlivé akce mohly být financovány.

Snahy o reformu společného systému/Legislativní návrhy

S cílem **reformovat** (dle Evropské komise aktuálně nefunkční) **společný evropský azylový systém** (SEAS) vydala Komise dne 4. května 2016 návrhy novely dublinského nařízení, nařízení k databázi EURODAC a návrh nařízení posilujícího mandát Evropského podpůrného azylového úřadu (EASO). Následně v červenci Komise představila, tzv. druhý azylový balíček, kde mj. navrhla legislativu ustavující společný rámec EU pro přesídlování a představila tři legislativní návrhy, které mají posílit integraci azylových pravidel. Komise navrhla nahradit směrnici o azylovém řízení a kvalifikační směrnici nařízeními. Dále hodlá provést revizi směrnice o podmínkách přijímání žadatelů o azyl. Všechny legislativní návrhy jsou v této době diskutovány na pracovních skupinách Rady.

Návrh revize **obsahuje pro řadu ČS problematické aspekty, mj. mechanismy, které předpokládají povinné přerozdělování migrantů, ale též aspekty posilující kompetence EU v dotčené oblasti na úkor ČS.**

Součástí reformovaného systému mají být také opatření týkající se ochrany vnějších hranic EU. Schválený nový mandát **Evropské pohraniční a pobřežní strážě** (*European Border and Coast Guard - EBCG*), který se postupně daří implementovat v praxi (vytvoření týmu rychlého nasazení složeného z 1500 osob, operabilita návratových týmů, apod.), by měl dále doplnit v současné době projednáváný **systém vstupu a výstupu, systém EU pro cestovní informace a povolení (ETIAS)** a v prosinci představený návrh reformy **Schengenského informačního systému (SIS)**. Důležitým aspektem ochrany vnějších hranic by se též měla stát revize **Schengenského hraničního kodexu (SBC)**, u které bylo v prosinci 2016 na jednání COREPER II schváleno finální kompromisní znění.

Setkání na nejvyšší úrovni

Dne 26. ledna 2017 se ve Vallettě uskutečnilo neformální jednání ministrů spravedlnosti a vnitřních věcí (část vnitřní věci) za účasti české delegace vedené ministrem vnitra Milanem Chovancem. Jednání bylo rozděleno do dvou částí, kdy ranní se věnovala diskusi o evropské azylové politice, principu solidarity a spravedlivém sdílení odpovědnosti. Předsednictví si od této debaty slibovalo vodítka pro další jednání o revizi společného evropského azylového systému. Většina členských států se shodla, že základním předpokladem pro dosažení potřebného kompromisu v otázce solidarity je nastavení robustní ochrany vnější hranice, fungující návratové politiky a současně zintenzivnění spolupráce se třetími zeměmi, zejména s Libyí. V odpolední části se členské státy shodly, že je potřeba zintenzivnit spolupráci při využívání informačních systémů v oblasti správy hranic a bezpečnosti.

Kontroly na vnitřních schengenských hranicích

Dále trvá dočasné znovuzavedení kontrol na některých úsecích vnitřních schengenských hranic: do 15. července 2017 ve Francii – vyhlášen stav nouze; dále také ve Švédsku, Dánsku, Německu, Rakousku a přidruženém Norsku na základě článku 29 Schengenského hraničního kodexu podle rozhodnutí Rady z 11. listopadu 2016. Rada na doporučení Komise přijala žádost pěti posledně jmenovaných států na prodloužení provádění kontrol na určitých úsecích vnitřních schengenských hranic o následující tři měsíce, tj. do 11. či 12. února 2017. Dne 25. ledna 2017 Komise vydala další doporučení na prodloužení kontrol na hranicích těchto států o další tři měsíce (na jednání COREPER II dne 1. února 2017 je předpokládána debata na toto téma s možným schválením prodloužení těchto kontrol).

3. Relokace a přesídlování

3.1. Přesídlování - aktuální informace

Jedním z opatření přijatých v rámci společné dohody EU a Turecka pro řešení migrační krize je také přesídlovací mechanismus syrských uprchlíků z Turecka do EU, a to především princip 1:1 (za každého Syřana, který bude vrácen do Turecka z řeckých ostrovů, bude jiný Syřan přesídlen z Turecka do EU). K přesídlování využijí členské státy primárně své dosud nesplněné závazky, jež učinily 20. července 2015 (aktuálně zbývá přesídlit do EU na základě tohoto schématu cca 9 000 uprchlíků, pro ČR je to 348 osob), případně nevyužitou relokační kvótu – 54 000 osob (pro ČR se jedná o 1 281 osob). V rámci plnění závazků sjatých s dohodou EU – Turecko obdržela Česká republika spisy s daty o 94 syrských uprchlících v Turecku. V současné chvíli jsou prováděny důkladné bezpečnostní prověrky předložených spisů.

3.2. Relokace v rámci dočasných opatření ve prospěch Itálie a Řecka

Implementace relokací jak z Itálie, tak z Řecka ve všech směrech stále vážne a samotná realizace je velmi pomalá. **K 31. lednu 2017 bylo celkově relokováno 11 328 osob z Řecka a Itálie. Z Řecka** bylo ke dni 31. ledna 2017 relokováno celkem **8 411 osob**. V období od 16. 1. – 31. 1. 2017 došlo k relokaci 963 osob, z toho 487 do Německa, 126 do Norska, 103 do Nizozemska, 100 do Portugalska, 55 do Španělska, 29 do Lotyšska, 18 do Litvy, 12 do Rumunska, a 10 do Lucemburska. **Z Itálie** bylo ke dni 31. ledna 2017 relokováno celkem **2 917 osob**. V období od 16. 1. - 31. 1. 2017 došlo k relokaci 182 osob, a to 179 do Norska, 2 do Rumunska a 1 do Lotyšska.

3.3. Implementace konceptu hotspots v Itálii a Řecku a plány na posílení azylových systémů těchto zemí

Podle dostupných informací jsou v Itálii oficiálně funkční 4 hotspoty (Lampedusa, Pozzallo, Trapani a Taranto). Řecko v současnosti disponuje 5 funkčními hotspoty (Chios, Lesbos, Leros, Samos a Kos).

V souvislosti s prohlášením EU – TR se významně změnila úloha hotspotů v Řecku – ty nyní slouží jako zajišťovací uzavřená centra, ze kterých by měli být všichni migranti vráceni zpět do Turecka (požádají-li o azyl, bude s nimi nejdříve vedeno azylové řízení). Délka řízení o mezinárodní ochraně dosahuje řádu měsíců, zatímco doba

detence je zákonem stanovena na 25 dnů od vstupu na řecké území. Po uplynutí této doby je cizincům povolen pohyb mimo hotspot. Po dobu probíhajícího řízení o mezinárodní ochraně však není (až na stanovené výjimky) povoleno opustit území ostrova, navzdory tomu byla zaznamenána nelegální činnost v této souvislosti. Příliv migrantů/uprchlíků na řecké ostrovy zůstává od vydání prohlášení EU-Turecko nízký, denní průměr zůstává nižší než 100 osob (dle statistických údajů UNHCR byl průměrný denní počet za období 1. 1. -29. 1. 2017 cca 40 osob.).

V zimních měsících rovněž došlo ke snížení počtu cizinců vstupujících do EU přes Itálii, avšak migrační trasa zůstává nadále velmi frekventovaná (dle statistických údajů UNHCR byl průměrný denní počet za období 1. 1. - 29. 1. 2017 cca 150 osob). Mnoho migrantů, kteří do Itálie připlouvají, však **nepadá do relokačního schématu Unie** (relevantní osoby v Itálii jsou pouze **eritrejské národnosti, výjimečně syrské**).

V souvislosti s fungováním hotspotů v Itálii a Řecku, relokací a implementací prohlášení EU-Turecko bylo nominováno celkem 59 českých expertů a bylo realizováno 55 vyslání za účelem podpory aktivit EASO. **Česká republika je pátou nejaktivnější zemí z hlediska vysílání expertů do služeb agentury EASO působící v hotspotech v Itálii a v Řecku.² V případě Itálie je Česká republika na prvním místě v počtu vyslaných expertů v roce 2016 a třetím místě s ohledem na délku působení.³ Aktuálně působí na žádost EASO 3 experti Ministerstva vnitra v Řecku, 2 experti v Itálii.**

4. Integrace a komunikace

4.1. Nový Státní integrační program (SIP)

Existence Státního integračního programu (SIP) pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících s platností od 1. ledna 2016⁴ má právní oporu v § 68 až 70 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Dne 2. února 2016 byla mezi Ministerstvem vnitra a Charitou ČR jako generálním poskytovatelem integračních služeb podepsána smlouva pro rok 2016.⁵ Charita ČR předala Ministerstvu vnitra v roce 2016 celkem 151 individuálních integračních plánů pro 313 osob podle nových pravidel SIP a zajišťovala formou subdodávek integrační služby na místní úrovni. Systém je navázán na integrační azylová střediska Správy uprchlických zařízení MV a finančně byl program zajištěn již zmíněným usnesením vlády. SIP se týká osob s udělenou mezinárodní ochranou, které přicházejí do České republiky spontánně nebo v rámci přesídlovacího a relokačního schématu. V současnosti se program týká 508 osob, mezi nimiž jsou nejvíce zastoupeni státní příslušníci Ukrajiny, Sýrie, Iráku a Kuby. Vypršením smlouvy s Charitou ČR, generálním poskytovatelem integračních služeb, byla spolupráce ukončena k 31. 12. 2016.

Zasílání nabídek k veřejné zakázce s názvem „Generální poskytovatel integračních služeb pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou pro období let 2017 -

² Statistiky porovnávají celkovou délku trvání mise vyslaných expertů v období od 15. 9. 2015 do 02. 12. 2016

³ Za období 15. 09. 2015 –31. 12. 2016.

⁴ Vláda projednala a dne 20. listopadu 2015 schválila usnesení č. 954 o SIP pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících s platností od 1. ledna 2016.

⁵ Podle usnesení vlády je až do konce roku 2018 dokončován asistenční integrační program pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou, které vstoupily do programu do konce roku 2015. Jedná se o 338 osob, mezi nimiž mají nejvyšší zastoupení občané Kazachstánu, Ukrajiny, Běloruska a Uzbekistánu.

2019“, která má za cíl vybrat na příští tři roky smluvního partnera Ministerstva vnitra pro zajištění implementace SIP, bylo ukončeno k 15. 12. 2016. Nebyla zaslána žádná nabídka. Ministerstvo vnitra nyní zvažuje další postup k zajištění integračních služeb pro následující roky.

Ministerstvo vnitra dne 16. 1. 2017 předložilo vládě nové Usnesení o změně usnesení vlády ze dne 20. listopadu 2015 č. 954, o státním integračním programu pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících. Vláda schválila Usnesení č. 36 ze dne 16. ledna 2017. Ministerstvo vnitra zajistí funkci generálního poskytovatele integračních služeb v roce 2017 a v letech následujících. V roce 2017 poskytne integrační služby Správa uprchlických zařízení ministerstva (SUZ).

4.2. Analýza nálad veřejnosti a komunikační aktivity

V souvislosti s aktuální migrační situací probíhá pravidelné informování ve všech oblastech, souvisejících s problematikou migrace. Informační aktivity jsou cíleně zaměřeny na mediální výstupy – TV, rozhlas, noviny, časopisy, propagační materiály.